

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра всесвітньої історії, правознавства та методики навчання історії

«Затверджую»

**Декан соціально-гуманітарного
факультету**

„_____” _____ 2010 р.

Р О Б О Ч А П Р О Г Р А М А

з навчальної дисципліни

«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ»

Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

Спеціальність: 6.0101103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Історія.»

III-IV курс, VI-VII семестр, денна форма навчання

134 години, 3 кредити

6 змістових модулів

36 годин лекцій

72 години практичних занять

26 годин самостійної роботи

Індивідуальні заняття

Вид контролю: семестровий (іспит)

Бердянськ – 2010

Робоча навчальна програма розроблена у відповідності до Закону України «Про вищу освіту», державних стандартів вищої освіти, «Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу в БДПУ» та «Положення про порядок оцінювання навчальних досягнень студентів БДПУ».

Укладач-виконавець програми: канд. пед. наук, ст. викл. Мирошніченко В.О.

Робоча навчальна програма обговорена та затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії, правознавства та методики навчання історії: протокол № від « » 2010 р.

Завідувач кафедри : проф. Баханов К.О.

Робоча програма схвалена вченою радою соціально-гуманітарного факультету : протокол № від « 31 » серпня 2010 р.

Голова Ради _____

ЗМІСТ

	Стр.
1. Пояснювальна записка-----	4
2. Зміст навчального модуля-----	5
2.1. Тематичний план навчального модуля-----	5
2.2. Проектування дидактичного процесу з видів навчальних занять-----	6
2.2.1. Лекційні заняття, їх тематика і обсяг-----	6
2.2.2. Семінарські заняття, їх тематика і обсяг-----	9
2.2.3. Самостійна робота студентів, її тематика, обсяг-----	9
2.2.4. Індивідуальна робота студентів-----	9
2.2.5. Методичні поради до самостійної роботи студента-----	24
2.2.6. Засоби контролю-----	28
3. Питання для самоперевірки-----	32
4. Список літератури з дисципліни-----	38

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування покоління, здатного навчатися впродовж всього життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. Виходячи з цього вища освіта забезпечує фундаментальну наукову, загальнокультурну, практичну підготовку фахівців, що визначатимуть темпи і рівень науково-технічного та соціального прогресу, сприяє утвердженню гуманістичних ідеалів, норм людського співжиття, формуванню інтелектуального потенціалу нації.

Історична освіта є складовою вищої й середньої освіти, на яку покладається завдання формування історичного мислення, навчання осмисленню історичних подій та явищ, різноманітності шляхів людського розвитку.

Методика навчання історії є галуззю педагогічної науки, яка безпосередньо прокладає міст від теорії до практики і поєднує знання історичної науки, педагогіки, психології людини, що розвивається, та прийоми найбільш економного навчання школярів.

Метою методики навчання історії є підготовка студентів до активної діяльності з:

- формування історичних знань учнів;
- розвитку історичного мислення учнів, яке передбачає загальне розуміння історичного процесу в його різноманітності й суперечливості;
- вихованню в учнів особистісних рис громадянина України, загальнолюдських духовних цінностей, сприйняття ідей гуманізму та демократизму, взаєморозуміння між народами на основі особистісного усвідомлення досвіду історії;
- підготовки школярів до свідомої активної участі в суспільному житті української держави, усвідомлення її ролі й місця в Європі та світі.

Завданням курсу є:

- ознайомлення студентів із змістом, формами й методами, прийомами й засобами навчання в загальноосвітніх закладах України, й досвідом передових країн світу, а також із методами перевірки та оцінювання досягнень учнів у навчанні;

- сприяння творчому мисленню студентів щодо організації власної педагогічної діяльності;

- впровадження демократичного стилю педагогічного спілкування, що ґрунтується на засадах педагогіки співробітництва двох рівноправних суб'єктів навчання;

- підготовка майбутніх учителів до здійснення розвивального особистісно зорієнтованого навчання.

В результаті вивчення дисципліни «Методика навчання історії» студент *повинен знати*: методологічні засади методики навчання історії; пізнавальні можливості учнів та їх розвиток під час навчання історії; зміст шкільної історичної освіти; методи, прийоми і засоби навчання історії; історичні уміння учнів і методика їх формування; організацію навчальних занять з історії.

Повинен вміти: конспектувати, готувати розгорнутий виступ безпосередньо на занятті у вигляді доповіді, захисту реферату, доведення тези, участі в дискусії, розв'язанні проблемної ситуації, а також навчитися самостійно опрацьовувати джерела і літературу, готувати аргументовані відповіді на поставлені питання (проблеми) реферату чи доповіді.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Методика навчання історії»: сутність, принципи та методи історичного пізнання, формаційний та цивілізаційний підходи в історії (філософія); вікові особливості психічного розвитку учнів, діагностика рівнів розвитку психічних процесів (психологія); зміст, форми, методи, прийоми та засоби навчання та виховання (педагогіка); перебіг певних історичних подій у обсязі визначеним шкільною програмою з історії (історія України та всесвітня історія).

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО (ЗМІСТОВОГО) МОДУЛЯ

2.1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самост. робота
	КРЕДИТ №1	44	12	24	8
ЗМ №1	Методологічні засади методики навчання історії	22	6	12	4
1.	Методика навчання історії як галузь педагогічної науки	4	2	2	
2.	Розвиток методики навчання і в ХІХ - ХХ ст.	6	2	4	
3.	Формаційний та цивілізаційний підходи в історичній науці та їх вплив на методику навчання історії в школі	6	2	2	2
4.	Мета навчання історії в школі	6		4	2
ЗМ №2	Пізнавальні можливості учнів та їх розвиток під час навчання історії	22	6	12	4
5.	Пізнавальні можливості учнів	8	2	6	
6.	Розвиток історичного мислення учнів	6	2	2	2
7.	Розвиток в учнів інтересу до історії	8	2	4	2
	КРЕДИТ №2	46	12	24	10
ЗМ №3	Зміст шкільної історичної освіти	23	6	12	5
8.	Зміст шкільної історичної освіти на основі шкільної програми з історії	8	2	4	2
9.	Державний стандарт загальної середньої освіти з історії	4		4	
10.	Шкільний підручник історії як джерело знань	11	4	4	3

3М №4	Методи, прийоми і засоби навчання історії	23	6	12	5
11.	Головні методи, прийоми викладу теоретичного матеріалу з історії	5		2	3
12.	Проблемне навчання історії	6	2	4	
13.	Прийоми вивчення історичного матеріалу та формулювання історичних понять	4	2	2	
14.	Прийоми роботи з наочністю у шкільних курсах історії. Технічні засоби навчання	2		2	
15.	Інтерактивне навчання історії	6	2	2	2
	КРЕДИТ №3	44	12	24	8
3М №5	Історичні уміння учнів і методика їх формування	22	6	12	4
16.	Уміння учнів і методика їх формування	12	6	4	2
17.	Формування картографічних знань і умінь учнів	4		2	2
18.	Формування хронологічних знань і умінь учнів	2		2	
19.	Прийоми роботи з історичними документами	4		4	
3М №6	Організація навчальних занять з історії	22	6	12	4
20.	Урок історії	6	2	4	
21.	Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів	4	2	2	
22.	Позакласна робота з історії	4		2	2
23.	Інновації у навчанні історії в школі	8	2	4	2
	Всього	134	36	72	26

2.2. Проектування дидактичного процесу з видів навчальних занять

2.2.1. Лекційні заняття, їх тематика і обсяг

№ ЗМ 1	Назви тем та анотований зміст 2	Кількість годин 3
ЗМ №1	Методологічні засади методики навчання історії	6
1.	Методика навчання історії як галузь педагогічної науки. Поняття "методика навчання історії в школі". Основні складові процесу навчання історії. Задачі й функції методики. Зв'язок методики навчання історії з іншими науками. Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.	2
2.	Розвиток методики навчання і в XIX -XX ст. Формування методики навчання історії як науки. Розвиток методики навчання історії у ХУШ-ХІХ ст. Дидактичні пошуки першої третини ХХ ст. Методика навчання історії в радянській школі. Розвиток методики навчання історії наприкінці ХХ - на початку ХХІ ст.	2
3.	Формаційний та цивілізаційний підходи в історичній науці та їх вплив на методику навчання історії в школі. Формаційний підхід в історичній науці. Цивілізаційний підхід в історичній науці. Вплив позитивізму на історичну науку. Сучасна схема вітчизняної та всесвітньої історії. Нова освітня парадигма як теоретична основа навчання історії в школі.	2
ЗМ №2	Пізнавальні можливості учнів та їх розвиток під час навчання історії	6
4.	Пізнавальні можливості учнів. Поняття пізнавальних можливостей в сучасній дидактиці. Пізнавальні процеси та виявлення ступеня їх розвитку (пам'ять, сприймання, увага, мовлення). Індивідуальні властивості учнів. Пізнавальні стани та емоційно-вольові характеристики.	2
5.	Розвиток історичного мислення учнів. Поняття "історичне мислення" в сучасній дидактиці. Поняття критичного мислення та його розвиток на уроках історії.	2
6.	Розвиток в учнів інтересу до історії. Проблема розвитку інтересу в учнів у сучасній дидактиці. Головні чинники розвитку інтересу учнів. Урахування інтересів учнів при підготовці вчителя до уроку.	2
ЗМ №3	Зміст шкільної історичної освіти	6

7.	Зміст шкільної історичної освіти на основі шкільної програми з історії. Поняття шкільної історичної освіти. Структура програми та функціональне призначення її компонентів. Аналіз змістовної частини програми.	2
8.	Шкільний підручник історії як джерело знань. Шкільний підручник та його функції. Структура сучасного підручника з історії. Роль підручника у підготовці вчителя до занять. Прийоми роботи учнів з матеріалами підручника.	4
ЗМ №4	<i>Методи, прийоми і засоби навчання історії</i>	6
9.	Проблемне навчання історії. Проблемний виклад як один з методів навчання історії. Проблемні питання у навчальному матеріалі з історії. Розв'язання проблемних завдань як головний шлях розвитку історичного мислення учнів.	2
10.	Прийоми вивчення історичного матеріалу та формулювання історичних понять. Прийоми оповідання. Прийоми описів. Характеристика видатних осіб та історичних явищ.	2
11.	Інтерактивне навчання історії. Характеристика основних моделей навчання історії. Інтерактивні технології навчання. Структура інтерактивного уроку історії.	2
ЗМ №5	<i>Історичні уміння учнів і методика їх формування</i>	6
12.	Уміння учнів і методика їх формування. Класифікація навчальних і спеціальних умінь учнів. Методика формування умінь учнів. Історичні компетентності.	6
ЗМ №6	<i>Організація навчальних занять з історії</i>	6
13.	Урок історії. Підходи до класифікації уроку історії. Характеристика основних типів уроків. Методика проведення різних типів та елементів структури уроку. Підготовка вчителя до уроку. Аналіз уроку.	2
14.	Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів. Функції і форми перевірки результатів навчання історії. Сучасні підходи до оцінювання рівня навчальних досягнень школярів на уроках історії. Технологія оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів з історії в основній школі у контексті компетентнішого підходу.	2
15.	Інновації у навчанні історії в школі. Поняття інновацій у навчальному процесі в цілому і під час вивчення історії зокрема. Класифікації інноваційних технологій. Зарубіжний і вітчизняний досвід впровадження інноваційних моделей вивчення історії.	2
Всього		36

2.2.2. Практичні заняття, їх тематика і обсяг

№	Назва теми	Всього годин
3М №1	<u>Методологічні засади методики навчання історії</u>	12
1.	Методика навчання історії як галузь педагогічної науки. Поняття "методика навчання історії в школі". Основні складові процесу навчання історії Задачі й функції методики. Зв'язок методики навчання історії з іншими науками. Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.	2
2.	Розвиток методики навчання і в ХІХ –ХХ ст. Формування методики навчання історії як науки. Розвиток методики навчання історії у ХVІІІ-ХІХ ст. Дидактичні пошуки першої третини ХХ ст. Методика навчання історії в радянській школі. Розвиток методики навчання історії наприкінці ХХ па початку ХХІ ст.	4
3.	Формаційний та цивілізаційний підходи в історичній науці та їх вплив на методику навчання історії в школі. Вплив позитивізму на історичну науку. Формаційний підхід в історичній науці. Цивілізацій підхід в історичній науці. Сучасна схема вітчизняної та всесвітньої історії. Нова освітня парадигма як теоретична основа навчання історії в школі	2
4.	Мета навчання історії в школі. Визначення мети історичної освіти в країнах європейського співробітництва та СНД. Дискусія щодо мети шкільної історичної освіти в Україні. Шляхи визначення мсти уроку історії вчителем. Структурно-функціональний аналіз навчального матеріалу з історії.	4
3М №2	<u>Пізнавальні можливості учнів та їх розвиток під час навчання історії</u>	12
5.	Пізнавальні можливості учнів. Поняття пізнавальних можливостей в сучасній дидактиці. Пізнавальні процеси та виявлення ступеня їх розвитку (пам'ять, сприймання, мислення, увага, мовлення). Індивідуальні властивості учнів. Пізнавальні стани та емоційно-вольові характеристики.	6
6.	Розвиток історичного мислення учнів. Поняття "історичне мислення" в сучасній дидактиці. Розвиток мислення учнів при поданні навчального матеріалу. Формування інтелектуальних умінь на уроках історії. Поняття критичного мислення та його розвиток на уроках історії.	2
7.	Розвиток в учнів інтересу до історії. Проблема розвитку інтересу в учнів у сучасній дидактиці. Головні чинники розвитку інтересу учнів. Урахування інтересів учнів при підготовці вчителя до уроку.	4

ЗМ №3	<u>Зміст шкільної історичної освіти</u>	12
8.	<p>Зміст шкільної історичної освіти на основі шкільної програми з історії. Поняття шкільної історичної освіти. Структура програми та функціональне призначення її компонентів. Аналіз змістовної частини програми.</p>	4
9.	<p>Державний стандарт загальної середньої освіти з історії. Державний стандарт (галузь "Суспільствознавство", спрямування "Історія"): сутність, структура та зміст. Сутність стандартів та їх структура. Аналіз обов'язкового мінімуму змісту. Учбові комплекси з предмету.</p>	4
10.	<p>Шкільний підручник історії як джерело знань. Шкільний підручник та його функції. Структура сучасного підручника з історії. Роль підручника у підготовці вчителя до занять. Прийоми роботи учнів з матеріалами підручника.</p>	4
ЗМ №4	<u>Методи, прийоми і засоби навчання історії</u>	12
11.	<p>Головні методи, прийоми викладу теоретичного матеріалу з історії. Проблема методів навчання історії та їх класифікація. Прийоми і засоби навчання історії. Теоретичний матеріал в історичних курсах.</p>	2
12.	<p>Проблемне навчання історії. Проблемний виклад як один з методів навчання історії. Проблемні питання у навчальному матеріалі з історії. Розв'язання проблемних завдань як головний шлях розвитку історичного мислення учнів. Типологія проблемних завдань з історії.</p>	4
13.	<p>Прийоми вивчення історичного матеріалу та формулювання історичних понять. Прийоми оповідання. Прийоми описів. Характеристика видатних осіб та історичних явищ.</p>	2

14.	<p>Прийоми роботи з наочністю у шкільних курсах історії. Технічні засоби навчання. Поняття наочного навчання. Методика роботи з речовими пам'ятками й образною наочністю. Методика роботи з умовно-графічною наочністю. Застосування опорних схем та сигналів у навчанні історії. Аудіо- та відеозасоби навчання історії. Комп'ютер на уроці історії.</p>	2
15.	<p>Інтерактивне навчання історії. Характеристика основних моделей навчання історії. Інтерактивні технології навчання. Структура інтерактивного уроку історії.</p>	2
ЗМ №5	<p><u>Історичні уміння учнів і методика їх формування</u></p>	12
16.	<p>Уміння учнів і методика їх формування. Класифікація навчальних і спеціальних умінь учнів. Методика формування умінь учнів</p>	4
17.	<p>Формування картографічних знань і умінь учнів. Загальна характеристика історичних карт та їх застосування на уроках. Картографічні уміння. Картографічні ігри.</p>	2
18.	<p>Формування хронологічних знань і умінь учнів. Поняття хронології та хронологічних умінь. Прийоми вивчення й запам'ятовування. Формування хронологічних умінь.</p>	2
19.	<p>Прийоми роботи з історичними документами. Історичні документи та їх види. Робота вчителя й учнів з документами. Конспектування історичних джерел.</p>	4
ЗМ №6	<p><u>Організація навчальних занять з історії</u></p>	12
20.	<p>Урок історії. Технологія уроків історії. Вступний урок та урок вивчення нового матеріалу. Структурні ланки комбінованого уроку. Урок контролю та корекції знань. Повторювально-узагальнювальний урок. Нестандартні уроки історії.</p>	4
21.	<p>Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів. Мета та функції перевірки навчальних досягнень. Критерії оцінювання навчальних досягнень. Види контрольних робіт з історії. Учбові тести.</p>	2

22.	Позакласна робота з історії. Види позакласної роботи з історії. Історичні факультативи та гуртки. Історичні Тижні, декади з навчальних предметів.	2
23.	Інновації у навчанні історії в школі. Технології навчання історії. Інноваційні системи навчання. Групова робота на уроках.	4
	Всього	72

2.2.3. Самостійна робота студентів, їх тематика та обсяг

№	Назва теми	Всього годин
ЗМ №1	<u>Методологічні засади методики навчання історії</u>	4
1.	Формаційний та цивілізаційний підходи в історичній науці та їх вплив на методику навчання історії в школі. Опрацювати спеціалізовану літературу з теми. Підготувати реферат на одну з запропонованих тем: Формаційним підхід до викладання історичного матеріалу: позитивні й негативні сторони (на прикладах певного періоду); Цивілізаційний підхід до викладання історичного матеріалу: Позитивні й негативні сторони (на прикладах певного періоду); Культурологічний підхід в історичній науці.	2
2.	Мета навчання історії в школі. Підготувати реферат на одну з запропонованих тем: Мета і завдання шкільної історичної освіти в Україні та Росії: порівняльний аналіз. Визначення завдань історичної освіти в країнах європейського співтовариства та США.	2
ЗМ №2	<u>Пізнавальні можливості учнів та їх розвиток під час навчання історії</u>	4
3.	Розвиток історичного мислення учнів. Опрацювати питання «історичного мислення»; пізнавальних станів учнів та спроб впливу на них на уроках історії з подальшим конспектуванням у вигляді схеми.	2
4.	Розвиток в учнів інтересу до історії. Опрацювати питання особистісно орієнтованого навчання історії. Підготувати реферат на одну з запропонованих тем: Інтерес до історії – запорука успішного засвоєння навчального курсу. Нестандартні прийоми вивчення історичного матеріалу.	2
ЗМ №3	<u>Зміст шкільної історичної освіти</u>	5
5.	Зміст шкільної історичної освіти на основі шкільної програми з історії. Опрацювати питання використання програми та стандартів під час підготовки вчителя до уроків; учбові комплекси з історії; роль шкільної програми в практичній діяльності освітян.	2
6.	Шкільний підручник історії як джерело знань. Підготувати реферат на одну з запропонованих тем: Основні вимоги до сучасного підручника з історії. Підручник з історії нового покоління. Робота з підручником на уроці. Опрацювати питання: Роль додаткових і пояснювальних пакетів підручника. Види ілюстративного матеріалу підручника.	3

3М №4	<u>Методи, прийоми і засоби навчання історії</u>	5
7.	Головні методи, прийоми викладу теоретичного матеріалу з історії. Підготувати реферат на одну з запропонованих тем: Персоніфікація як нестандартний прийом вивчення історичного матеріалу. Драматизація як нестандартний прийом вивчення історичного матеріалу. Уявна подорож як нестандартний прийом вивчення історичного матеріалу. Інтерв'ювання персонажів як нестандартний прийом вивчення історичного матеріалу. Ділова гра як нестандартний прийом вивчення історичного матеріалу. Ретроспективна рольова гра як нестандартний прийом вивчення історичного матеріалу.	3
8.	Інтерактивне навчання історії. Опрацювати питання: Поняття «інтерактивності» в педагогічному процесі. Загальні прийоми викладу фактичного матеріалу. Письмово-графічні прийоми і засоби вивчення теоретичного матеріалу.	2
3М №5	<u>Історичні вміння учнів і методика їх формування</u>	4
9.	Уміння учнів і методика їх формування. Реферати: Методика формування вміння порівнювати історичні явища і прониеси. Методика формування вміння характеризувати історичну постать. Методика формування вміння характеризувати пам'ятки культури. Методика формування вміння аналізувати воєнні конфлікти. Питання для самостійної роботи: Вправи та їх роль у навчанні історії. Типологія пізнавальних завдань	2
10.	Формування картографічних знань і умінь учнів. Опрацювати питання: робота з картою на уроці історії; види картографічної наочності; підвищення ефективності навчання історії в школі за допомогою картографічних знань і умінь учнів.	2
3М №6	<u>Організація навчальних занять з історії</u>	4
11.	Позакласна робота з історії. Підготувати реферат на одну з запропонованих тем: Виховна робота з предмета поза уроком історії. Методика краєзнавчої роботи. Екскурсійна робота. Історичний вечір. Олімпіади, турніри та конкурси з історичних дисциплін.	2
12.	Інновації у навчанні історії в школі. Підготувати реферат на одну з запропонованих тем: Класифікації інноваційних технологій. Зв'язок освітніх інновацій зі суспільними змінами на рубежі ХХ-ХХІ ст. Зарубіжний і вітчизняний досвід впровадження інноваційних моделей вивчення історії.	2
	Всього	26

2.2.4. Індивідуальна робота студентів

Виконується на протязі всього курсу згідно тематичного плану:

№	Назва теми
ЗМ №1	<u>Методологічні засади методики навчання історії</u>
1.	Методика навчання історії як галузь педагогічної науки.
2.	Розвиток методики навчання і в XIX –XX ст.
3.	Формаційний та цивілізаційний підходи в історичній науці та їх вплив на методику навчання історії в школі.
4.	Мета навчання історії в школі.
ЗМ №2	<u>Пізнавальні можливості учнів та їх розвиток під час навчання історії</u>
5.	Пізнавальні можливості учнів.
6.	Розвиток історичного мислення учнів.
7.	Розвиток в учнів інтересу до історії.
ЗМ №3	<u>Зміст шкільної історичної освіти</u>
8.	Зміст шкільної історичної освіти на основі шкільної програми з історії.
9.	Державний стандарт загальної середньої освіти з історії.
10.	Шкільний підручник історії як джерело знань.
ЗМ №4	<u>Методи, прийоми і засоби навчання історії</u>
11.	Головні методи, прийоми викладу теоретичного матеріалу з історії.
12.	Проблемне навчання історії.

13.	Прийоми вивчення історичного матеріалу та формулювання історичних понять.
14.	Прийоми роботи з наочністю у шкільних курсах історії. Технічні засоби навчання.
15.	Інтерактивне навчання історії.
ЗМ №5	<u>Історичні вміння учнів і методика їх формування</u>
16.	Уміння учнів і методика їх формування.
17.	Формування картографічних знань і умінь учнів.
18.	Формування хронологічних знань і умінь учнів.
19.	Прийоми роботи з історичними документами.
ЗМ №6	<u>Організація навчальних занять з історії</u>
20.	Урок історії.
21.	Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів.
22.	Позакласна робота з історії.
23.	Інновації у навчанні історії в школі.

2.2.5. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Самостійна робота студента є основним шляхом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час. Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, регламентується робочим навчальним планом і повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 від загального обсягу навчального часу студента, відведеного для вивчення конкретної дисципліни.

Зміст самостійної роботи студента над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою з дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. *Навчальний матеріал з конкретної дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять.*

У процесі самостійної роботи здійснюється самоосвіта студента, яка сприяє поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань. Основним засобом самоосвіти є самостійне вивчення та опрацювання наукової, науково-популярної, навчальної, політичної, художньої та іншої літератури. Джерелами самоосвіти слугують також газети і журнали (особливо фахові), радіо і телебачення, відвідування музеїв, театрів, виставок, спілкування з освіченими людьми, зі спеціалістами з різних галузей знань і практичної діяльності, зокрема з передовими педагогами.

Потреба у засвоєнні різнобічної інформації, піклування про розширення свого кругозору та ерудиції вимагає від молодшої людини певної цілеспрямованості, дисциплінованості, великих вольових зусиль, уміння зосереджувати увагу на об'єктах вивчення, користуватися різними видами пам'яті та ін.

Важливою умовою ефективності самоосвіти є володіння студентами раціональними прийомами самостійної роботи у процесі підготовки до лекції, семінарського заняття, практичної та лабораторної роботи, колоквиуму, заліку та екзамену, написання реферату, курсової та дипломної роботи тощо.

Студенти мають певний обсяг знань, умінь та навичок самоосвіти, якими вони оволоділи за час навчання в загальноосвітній школі. Зрозуміло, що цього багажу недостатньо для продовження самоосвіти в нових умовах навчання, тому викладачі вищого закладу освіти під час навчальних занять пояснюють студентам способи вирішення різних пізнавальних задач, з якими доводиться зустрічатися вчителю в його практичній діяльності, вчать їх вибирати необхідну для роботи літературу, виділяти з прочитаних книжок найголовніше і найістотніше, вчать умінно робити необхідні виписки, складати тези і конспекти, користуватися енциклопедіями, довідниками, словниками та ін. Велику користь у справі самоосвіти студентів приносить заслуховування на семінарських заняттях підготовлених студентами повідомлень, доповідей, рефератів на різні теми, робота з першоджерелами. Під час лабораторних і практичних занять з психолого-педагогічних дисциплін і методики викладання предмета за фахом, а також у процесі педагогічної практики студенти виробляють уміння спостерігати педагогічні факти і явища, узагальнювати їх. Кожен студент повинен правильно і швидко знаходити потрібну книжку, довідник, словник, знати основи бібліографії. **Бібліографія** — це галузь знань про способи і методи складання та вивчення показників літератури, списків, оглядів творів у пресі. Бібліографія полегшує і прискорює пошук потрібної літератури при підготовці доповідей, інформації, а також у процесі наукової роботи.

Бібліографічні видання інформують читачів про видану літературу, публікують анотації до книжок і журнальні статті для бібліотечних каталогів. Кожна бібліотека має **каталоги**, що полегшують підбір літератури. Каталоги є систематичні,

предметні й алфавітні. У **систематичному каталозі** відображено весь фонд даної бібліотеки, а карточки розкладаються за галузями знань. **Предметні каталоги** є різновидом систематичних каталогів; карточки в них зібрані в алфавітному порядку відповідно до змісту книг. В **алфавітних каталогах** карточки стоять в алфавітному порядку за прізвищами авторів або назв книг, якщо автори не вказані. До цього каталогу звертаються у тому випадку, коли потрібно вияснити наявність книжок певного автора в бібліотеці або знайти потрібну книжку, назва якої вже відома читачеві.

Для відшукування книжки з якогось питання читач повинен знайти в систематичному каталозі відповідний розділ або підрозділ у цьому розділі, переглянути всі зібрані в них карточки і скласти необхідний список літератури. До цього списку слід, передусім, включити урядові директивні матеріали, основні праці вчених з даної проблеми, підручники, навчальні посібники, методичні матеріали; потрібно також переглянути карточки нових надходжень до бібліотеки і включити до списку джерела, які з'явилися останнім часом (журнальні статті, брошури, книжки).

У кожній бібліотеці є картотека журнальних та газетних статей. В такій картотеці можна знайти назви статей, опублікованих у періодичних виданнях з проблем педагогіки, назви статей зі збірників наукових праць, матеріали різних конференцій, учені записки і т. п. Ці картотеки несуть оперативну інформацію, тому що частіше, ніж інші, поповнюються свіжими матеріалами. У бібліотеках є також картотеки авторефератів дисертацій з психолого-педагогічних та інших наук.

В картках, окрім авторів книг, їх назв, року, місця видання і видавництва, проставляються бібліотечні шифри (у лівому верхньому кутку). Щоб швидко отримати замовлену книжку, необхідно вказати всі її дані, в тому числі і шифр, оскільки це значно полегшує бібліотекарям пошук потрібної книжки.

Під час навчання студенту доводиться звертатися до різних довідкових видань. До них відносяться енциклопедії, довідники, словники. Так, в словнику можна знайти стисло викладені матеріали з різних правових питань.

Інформацію про літературу, яка готується до друку, студент може знайти у спеціальних каталогах видань конкретних видавництв. Про літературу, яка вже побачила світ, та про опубліковані журнальні й газетні статті постійно інформують спеціальні видання: "Літопис журнальних та газетних статей", "Книжковий літопис".

У пошуках потрібної літератури можна скористатися останніми номерами журналів, які подають зведену інформацію про опубліковані в них упродовж минулого року статті. Списки літератури є і в багатьох книжках, підручниках, навчальних посібниках, наукових статтях.

У спеціальних реферативних бюлетенях студент може відшукати потрібну інформацію про літературу, видану за рубежом.

Підбір потрібної книги доцільно розпочинати з перегляду каталогів. У багатьох бібліотеках, окрім каталогів, складаються рекомендовані списки літератури з різних розділів (до курсових чи дипломних робіт). Крім того, студент може отримати кваліфіковану допомогу у чергового бібліотекаря.

Для майбутнього вчителя дуже важливо навчитися працювати з книжкою. Адже книга -джерело знань. Щоб здобути їх з книжки, необхідні певні знання.

Передусім важливо навчитися читати книжки. Під технікою читання слід розуміти навички раціонального і швидкого читання. Техніка швидкого читання ґрунтується на вмінні сприймати одночасно кілька слів, а то й цілий абзац, без мисленевого їх висловлювання. Пам'ять і мислення у цей момент настільки активізовані, що дозволяють

сприймати майже весь текст. Зрозуміло, що для цього потрібні спеціальна підготовка і тривале тренування. Ця форма читання ознайомча за своїм характером і доступна всім.

Другим важливим етапом у покращенні техніки читання є вироблення відповідної установки, готовності до самовдосконалення. Дуже важливою умовою тут виступають вольові засилля, уміння примусити себе працювати в заданому ритмі і напрямку.

Економія часу у процесі роботи з книгою досягається не тільки за рахунок швидкості читання, а й за рахунок вибору найкращого в даних умовах різновиду читання. Розглянемо деякі з них.

Попереднє читання. У процесі такого читання відмічаються всі незнайомі, іноземні слова, наукові терміни і поняття, щоб у подальшому можна було вияснити їх значення, наприклад, за словниками чи довідниками.

Наскрізне читання (читання підряд)—означає уважне прочитання всього матеріалу. Цей вид читання використовується за необхідності повністю охопити зміст розділу, статті, книги в цілому.

Вибіркове читання передбачає певний відбір матеріалу для читання з метою його поглибленого вивчення. Інколи така необхідність виникає, коли треба знайти відповідь на певне запитання, тобто цей вид читання визначається інтересами і практичними потребами читача.

Повторне читання—з метою повернутися до того, що дуже потрібне або не зовсім зрозуміле, через якийсь час є потреба ґрунтовно осмислити його.

Аналітичне читання (або читання з опрацюванням матеріалу) — критичний розбір змісту з метою глибокого його вивчення, конспектування найістотнішого. Використовується під час роботи з першоджерелами, часто супроводжується виписуванням фактів, цитат, висновків на картки, складанням тез, рефератів і т. д.

Партигурне читання, або, як його ще називають, динамічне читання, означає швидке ознайомлення з книжкою в цілому при великій швидкості читання (за 1,5-2 години прочитується до 200-300 сторінок).

Змішане читання—застосування різних видів читання залежно від змісту матеріалу, цілей і завдань його вивчення.

Економія часу та енергії читача досягається не тільки швидкістю читання і запису, а й за рахунок уміння правильно обрати і реалізувати раціональний вид запису (план, тези, конспект, анотація, рецензія, реферат та ін.).

План — короткий, логічно побудований перелік запитань, які розкривають зміст прочитаного матеріалу. У ньому немає конкретного викладу матеріалу, а є структура, що визначає зміст. Щоб уміти складати план, потрібно навчитися виділяти з прочитаного головні думки, встановлювати співвідношення, зв'язки між ними, чітко і коротко формулювати їх.

Тези — це коротко сформульовані основні думки, положення прочитаного матеріалу. Якщо кожен пункт плану — це запитання, то тези являють собою узагальнену, коротку на нього відповідь. Вони виражають саму сутність, але не розкривають змісту.

Конспект—короткий виклад прочитаного матеріалу, доповіді, лекції, статті і т. д. Маючи в основі план і тези або план у тезисній формі, легко залучити для їх розкриття фактичний матеріал. Конспект містить в собі не тільки констатуючу, а й аргументуючу частину: приклад, доведення виучуваного матеріалу, власні думки і т. д.

Анотація — невеликий (10-20 рядків) опис змісту книжки або статті, що інколи включає їх коротку оцінку. Анотація слугує, в основному, для орієнтування у пошуках потрібного матеріалу.

Реферат являє собою невеликий цілісний виклад, в якому хоча й коротко, але з мотивуванням, визначеннями і висновками викладаються основні ідеї, положення статті або кількох статей, книг, інколи — визначається своє ставлення до них. Реферати пишуться, в основному, для виступів на лекціях, семінарах, конференціях.

Рецензія—це коротка оцінка виучуваного матеріалу. У ній дається виклад суті проаналізованого матеріалу (статті, книги, доповіді, лекції і т. д.), аналізуються його зміст і форма, відзначаються достоїнства і недоліки, робиться узагальнення. Оціночні судження в рецензії повинні бути переконливо аргументовані.

Цитата—дослівна витримка з книги, що найбільш характерно відображає ту чи іншу думку автора. Тут же вказуються автор, назва його роботи, місце і рік видання, а також сторінка.

Перераховані вище види роботи і є тими виписками чи записами, які виступають відносно самостійно, використовуються в різних комбінаціях залежно від поставлених цілей і завдань.

Дуже важливою є проблема навчитися точно вести бібліографічні записи. Нерідко студенти з метою економії часу тільки приблизно записують собі літературу, сподіваючись на те, що згодом зайдуть у бібліотеку і деталізують її. Це призводить до зайвих витрат дорогоцінного часу, тому подаємо відомості про те, як здійснювати опис тих чи інших літературних джерел відповідно до прийнятих правил.

2.2.6. ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Види, форми і методика контролю успішності, критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів у вищому навчальному закладі істотно відрізняються від шкільної системи. Насамперед, в університеті мають місце міжсесійний контроль (попередня, поточна і тематична перевірка) і підсумковий.

Міжсесійний контроль. *Попередню перевірку* здійснюють з метою визначення ступеня готовності студентів до навчання залежно від етапу навчання і місця проведення контролю. Наприклад, на початку навчального року з метою встановлення рівня знань студентів; перед вивченням нового розділу для визначення питань, що потребують повторення; ступеня готовності студентів до сприйняття нової інформації за новою навчальною програмою, яку належить вивчити, у процесі підготовки студентів до практичних чи лабораторних робіт, до роботи над першоджерелами тощо. На базі отриманої інформації проводиться необхідне коригування навчальної діяльності студента, що особливо важливо для стимулювання його самостійної роботи.

Поточна перевірка є органічною частиною навчального процесу і проводиться на лекціях, семінарах, практичних і лабораторних роботах. Найчастіше вона здійснюється у таких формах:

— усна співбесіда за матеріалами розглянутої теми на початку наступної лекції, з оцінкою відповідей студентів (10-15 хв.);

— письмове фронтальне опитування студентів на початку чи в кінці лекції (10-15 хв.). Відповіді перевіряються і оцінюються викладачем у позалекційний час. Контрольні запитання заздалегідь готуються викладачем на окремих аркушах, на яких потім студенти пишуть відповіді;

— фронтальний безмашинний стандартизований контроль знань студентів за кількома темами лекційного курсу (5-20 хв.) проводиться найчастіше на початку семінарських занять;

— письмова перевірка у вигляді диктантів, творів і контрольних робіт;

— домашні завдання;

- практична перевірка знань на практичних заняттях;
- тестова перевірка знань студентів.

Тест — це набір стандартизованих завдань, за допомогою яких визначається ступінь засвоєння навчального матеріалу студентом.

За допомогою тестів підвищується рівень об'єктивності перевірки й оцінки знань студентів. Тести досягнень бувають декількох видів і за типами завдань їх умовно можна поділити на чотири групи:

- перший тип тестів забезпечує перевірку пам'яті (запам'ятовування й відтворення фактів, понять, законів, теорій, визначень тощо);
- другий тип тестів допомагає перевірити вміння виконувати розумові операції на основі отриманих знань;
- третій тип тестів сприяє перевірці наявності критичного мислення, виявленню аналітично-оцінних умінь;
- четвертий тип завдань включає тести для перевірки уміння застосовувати знання при вирішенні нових, нестандартних ситуацій.

Тематична перевірка знань студентів здійснюється на семінарських заняттях, консультаціях. Основне завдання тематичної перевірки — дати можливість студентам осмислити тему в цілому, в усіх її взаємозв'язках. Тематичний і поточний контроль взаємопов'язані і входять до системи міжсесійного контролю. Наприклад, оцінка знань на семінарських заняттях — форма поточної перевірки знань студентів, їхньої самостійної роботи. Водночас семінарські заняття виступають зовнішньою формою організації тематичної перевірки. Цьому сприяє передусім те, що семінарські заняття присвячуються найважливішим темам дисципліни, що вивчається. Сказане стосується також лабораторних і практичних занять. Семінарські, практичні і лабораторні заняття сприяють не тільки перевірці знань і способів діяльності, а й виступають важливою формою тематичної перевірки й оцінки знань.

Консультації з контрольними функціями мають два основних різновиди: а) консультації, на яких викладач перевіряє конспекти першоджерел, самостійну роботу студентів над допоміжною літературою, допомагає студентам сформулювати необхідні узагальнення; б) консультації-відпрацювання для студентів, які пропустили лекції, семінарські заняття.

Міжсесійний контроль сприяє забезпеченню ритмічної роботи студентів, виробленню в них уміння чітко організувати свою працю, допомагає викладачеві своєчасно виявити відстаючих, організувати індивідуальні творчі заняття для найменш підготовлених студентів. Дані міжсесійного контролю використовуються для внесення відповідних змін до матеріалу, що вивчається на лекціях, до змісту консультацій, індивідуальної роботи зі студентами, контрольних робіт, колоквиумів.

Підсумкова комплексна контрольна робота (іспит) традиційно вважаються основною формою підсумкового контролю навчальної роботи студентів.

Усі згадані види контролю знань студентів (попередній, поточний, тематичний, підсумковий) є відносно самостійними, хоча й тісно пов'язаними між собою.

Виставляючи студентові той чи інший бал, викладач враховує:

- а) характер засвоєння вже відомих знань (рівень усвідомлення, міцність запам'ятовування, обсяг, повноту і точність знань);
- б) якість виявленого студентом знання (логіку мислення, аргументацію, послідовність і самостійність викладу, культуру мовлення);
- в) ступінь оволодіння вже відомими способами діяльності, уміннями і навичками застосування засвоєних знань на практиці;
- г) оволодіння досвідом творчої діяльності;
- д) якість виконання роботи (зовнішнє оформлення теми виконання, ретельність).

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗАСВОЄННЯ СТУДЕНТАМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Поточне оцінювання						Підсумк. контрол. робота (іспит)	Сума
ЗМ №1	ЗМ№2	ЗМ№3	ЗМ№4	ЗМ№5	ЗМ№6		
10	10	10	10	10	10	40	100
60							

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО РОБОТИ ІЗ ЗМІСТОВИМ МОДУЛЕМ

Робота з модулем передбачає засвоєння лекційного матеріалу, участь у обговоренні питань під час семінарських занять, написання реферату (окремими студентами), самостійну та індивідуальну роботу над окремими питаннями теми.

Після опрацювання цих тем і видів робіт, студент може отримати такі бали :

Вчасне оригінальне виконання самостійної роботи	Виконання практичної роботи та участь в обговоренні питань на семінарі	Виконання індивідуальної роботи	Максимально можлива сума балів за змістов. модуль
2 бали	4 бали	4 бали	10 балів

Максимальна оцінка навчальних досягнень студента:

1. Вчасне оригінальне виконання самостійної роботи –1 бал.
2. Виконання практичної роботи та участь в обговоренні питань на семінарі – 2 бали.
3. Виконання індивідуальної роботи– 2 бали.
4. Виконання підсумкової контрольної роботи (іспит) – 40 бал.
5. Студент може отримати додаткові бали: за підготовку тез- 5 балів, а наукової статті -10 балів.

Рейтингові оцінки за шкалою навчального закладу

- А – відмінно (90-100 балів);
- В – дуже добре (82-89 балів);
- С – добре (81-75 балів);
- Д – задовільно (67-74 бали);
- Е – достатньо (60-66 балів);
- FX – незадовільно з можливістю повторного складання (35-59 балів);
- F – незадовільно з обов’язковим повторним курсом навчання (1-34 бали).

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ КОМПЛЕКСНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (іспит)

Комплексна контрольна робота (ККР) (письмовий іспит) з дисципліни „Історичне краєзнавство” має цілеспрямоване завдання на виявлення рівня знань і розвитку творчих здібностей студентів, термін виконання якої знаходиться в межах 80 хвилин.

33 – 40 (балів). Оцінка "відмінно" виставляється за:

Правильне і повне виконання завдання.

Самостійну, впевнену і правильну творчу діяльність.

Правильне і повне уміння застосувати знання програмного матеріалу.

Послідовний, логічний, обґрунтований, безпомилковий виклад матеріалу.

Правильне, сумлінне, охайне оформлення письмової роботи.

Відсутність помилок, виправлень тощо.

22 – 32 (балів). Оцінка "добре" виставляється за:

Правильне і повне виконання завдання.

Правильне і повне уміння застосувати знання програмного матеріалу.

Послідовний, логічний, обґрунтований виклад матеріалу на папері.

Правильне, сумлінне, охайне оформлення письмової роботи.

Наявність несуттєвих помилок, виправлень тощо.

11 – 21 (балів). Оцінка "задовільно" виставляється за:

Спрощений виклад матеріалу.

Уміння застосування алгоритмів теми та цілі дослідження.

"Поверхове" формулювання гіпотези дослідження, або її відсутність.

Правильне оформлення роботи.

Допущення окремих суттєвих помилок.

1 – 10 (балів). Оцінка "незадовільно" виставляється за:

Поверхові знання.

Прийняття хибного рішення проблеми.

Невміння творчо мислити, відсутність логіки в формулюванні теми, цілі, гіпотези дослідження тощо.

Неправильне, неохайне оформлення письмової роботи.

3. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

- Методика навчання історії як галузь педагогічної науки.
- Поняття "методика навчання історії в школі".
- Основні складові процесу навчання історії
- Задачі й функції методики.
- Зв'язок методики навчання історії з іншими науками.
- Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.
- Розвиток методики навчання історії в XIX –XX ст.
- Формування методики навчання історії як науки.
- Розвиток методики навчання історії у XVIII-XIX ст.
- Дидактичні пошуки першої третини XX ст.
- Методика навчання історії в радянській школі.
- Розвиток методики навчання історії наприкінці XX па початку XXI ст.
- Формаційний та цивілізаційний підходи в історичній науці та їх вплив на методику навчання історії в школі.
- Вплив позитивізму на історичну науку.
- Формаційний підхід в історичній науці.
- Цивілізаційний підхід в історичній науці.
- Сучасна схема вітчизняної та всесвітньої історії.
- Нова освітня парадигма як теоретична основа навчання історії в школі
- Мета навчання історії в школі.
- Визначення мети історичної освіти в країнах європейського співробітництва та СНД.
- Дискусія щодо мети шкільної історичної освіти в Україні.
- Шляхи визначення мети уроку історії вчителем.
- Структурно-функціональний аналіз навчального матеріалу з історії.
- Пізнавальні можливості учнів.
- Поняття пізнавальних можливостей в сучасній дидактиці.
- Пізнавальні процеси та виявлення ступеня їх розвитку (пам'ять, сприймання, мислення, увага, мовлення).
- Індивідуальні властивості учнів.
- Пізнавальні стани та емоційно-вольові характеристики.
- Розвиток історичного мислення учнів.
- Поняття "історичне мислення" в сучасній дидактиці.
- Розвиток мислення учнів при поданні навчального матеріалу.
- Формування інтелектуальних умінь на уроках історії.
- Поняття критичного мислення та його розвиток на уроках історії.
- Розвиток в учнів інтересу до історії.
- Проблема розвитку інтересу в учнів у сучасній дидактиці.
- Головні чинники розвитку інтересу учнів.
- Урахування інтересів учнів при підготовці вчителя до уроку.
- Зміст шкільної історичної освіти на основі шкільної програми з історії.
- Поняття шкільної історичної освіти.
- Структура програми та функціональне призначення її компонентів. Аналіз змістовної частини програми.
- Державний стандарт загальної середньої освіти з історії.
- Державний стандарт (галузь "Суспільствознавство", спрямування "Історія"): сутність, структура та зміст.
- Сутність стандартів та їх структура.

- Аналіз обов'язкового мінімуму змісту.
- Учбові комплекси з предмету.
- Шкільний підручник історії як джерело знань.
- Шкільний підручник та його функції.
- Структура сучасного підручника з історії.
- Роль підручника у підготовці вчителя до занять.
- Прийоми роботи учнів з матеріалами підручника.
- Головні методи, прийоми викладу теоретичного матеріалу з історії.
- Проблема методів навчання історії та їх класифікація.
- Прийоми і засоби навчання історії.
- Теоретичний матеріал в історичних курсах.
- Проблемне навчання історії.
- Проблемний виклад як один з методів навчання історії.
- Проблемні питання у навчальному матеріалі з історії.
- Розв'язання проблемних завдань як головний шлях розвитку історичного мислення учнів.
- Типологія проблемних завдань з історії.
- Прийоми вивчення історичного матеріалу та формулювання історичних понять.
- Прийоми оповідання.
- Прийоми описів.
- Характеристика видатних осіб та історичних явищ.
- Прийоми роботи з наочною у шкільних курсах історії. Технічні засоби навчання.
- Поняття наочного навчання.
- Методика роботи з речовими пам'ятками й образною наочною.
- Методика роботи з умовно-графічною наочною.
- Застосування опорних схем та сигналів у навчанні історії.
- Аудіо- та відеозасоби навчання історії.
- Комп'ютер на уроці історії.
- Інтерактивне навчання історії.
- Характеристика основних моделей навчання історії.
- Інтерактивні технології навчання.
- Структура інтерактивного уроку історії.
- Уміння учнів і методика їх формування.
- Класифікація навчальних і спеціальних умінь учнів.
- Методика формування умінь учнів
- Формування картографічних знань і умінь учнів.
- Загальна характеристика історичних карт та їх застосування на уроках.
- Картографічні уміння.
- Картографічні ігри.
- Формування хронологічних знань і умінь учнів.
- Поняття хронології та хронологічних умінь.
- Прийоми вивчення й запам'ятовування.
- Формування хронологічних умінь.
- Прийоми роботи з історичними документами.
- Історичні документи та їх види.
- Робота вчителя й учнів з документами.
- Конспектування історичних джерел.
- Урок історії.
- Технологія уроків історії.
- Вступний урок та урок вивчення нового матеріалу.

- Структурні ланки комбінованого уроку.
- Урок контролю та корекції знань.
- Повторювально-узагальнювальний урок.
- Нестандартні уроки історії.
- Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів.
- Мета та функції перевірки навчальних досягнень.
- Критерії оцінювання навчальних досягнень.
- Види контрольних робіт з історії.
- Учбові тести.
- Позакласна робота з історії.
- Види позакласної роботи з історії.
- Історичні факультативи та гуртки.
- Історичні Тижні, декади з навчальних предметів.
- Інновації у навчанні історії в школі.
- Технології навчання історії.
- Інноваційні системи навчання.
- Групова робота на уроках.

4. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Актуальные вопросы методики обучения истории в средней школе. – М., 1984.
2. Аппанович Н.И., Полторак Д.И. Кабинет истории и обществоведения в средней школе. – М., 1982.
3. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології і моделі навчання історії в школі. – Запоріжжя, 2000.
4. Баханов К.О. Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. – К., 1996.
5. Баханов К.О. Методичний посібник з історії України. 7 клас. Традиції та інновації у навчанні історії в школі. – К., 2000.
6. Баханов К.О. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти: [монографія] / К. Баханов. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток, Лтд, 2005.
7. Баханов К.О. Традиції та інновації у навчанні історії в школі. Дидактичний словник-довідник. – Запоріжжя, 2002.
8. Борзова Л.П. Игры на уроке истории. – М., 2001.
9. Вагин А.А. Методика обучения истории. – М., 1972.
10. Вяземский Е.Е., Стрелова О.Ю. Методика преподавания истории в школе. – М., 2001.
11. Гора П.В. Повышение эффективности обучения истории в средней школе. – М., 1988.
12. Дайри Н.Г. Как подготовить урок истории. – М., 1969.
13. Дайри Н.Г. Основное усвоить на уроке. – М., 1987.
14. Демиденко В.К. Психологія засвоєння історії учнями. – К., 1970.
15. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор – укладач Н.П. Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2009.
16. Запорожец Н.И. Развитие умений и навыков учащихся в процессе обучения истории (IV – VIII кл.). – М., 1978.
17. Захарова Е.Н. Методические рекомендации к изучению истории в 10 классе. – М., 2001.
18. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : [метод. посібник] / Авт.- уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.П.Н., 2002.
19. Концептуальні засади сучасної шкільної історичної освіти. Збірник документів і наукових праць / За ред. К.О. Баханова. Бердянськ: БДПУ, 2007.
20. Короткова М.В. Методика проведения игр и дискуссий на уроках истории. – М., 2001.
21. Короткова М.В. Наглядность на уроке истории. – М., 2000.
22. Короткова М.В., Студеникин М.Т. Методика обучения истории в схемах, таблицах, описаниях. – М., 1999.
23. Короткова М.В., Студеникин М.Т. Практикум по методике преподавания истории в школе. – М., 2000.
24. Лебенгруб П.С. О повторении на уроках истории СССР в VII – X классах. – М., 1987.
25. Лебідь В.О., Лебідь Т.І. Методика викладання історії в загальноосвітній школі. – Херсон, 1999.
26. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Посібник учителя. – Х.: Вид. група "Основа", 2006.
27. Лернер И.Я. Развитие мышления учащихся в процессе обучения истории. – М., 1982.
28. Методика обучения истории в средней школе. – М., 1978. – Ч.1,2.
29. Методика преподавания истории в средней школе. – М., 1986.
30. Методический справочник учителя истории. – М., 2000.

31. Никифоров Д.Н., Складенко С.Ф. Наглядность в преподавании истории и обществоведения. – М., 1978.
32. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О. Пометун, Г. Фрейман – К.: Генеза, 2006.
33. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник / О.Пометун, Л.Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2004.
34. Розвиток історичного мислення як засіб формування особистості, її інтелекту та творчих здібностей. – Одеса, 1999.
35. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: [в 2 т.] / Г. К. Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2006.
36. Степанищев А.М. Методический справочник учителя истории. – М., 2000.
37. Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе. – М., 2002.
38. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. – Івано-Франківськ, 2002.
39. Удод О.А. Історія: осягнення духовності. – К., 2001.
40. Українська історична дидактика. – К., 2000.